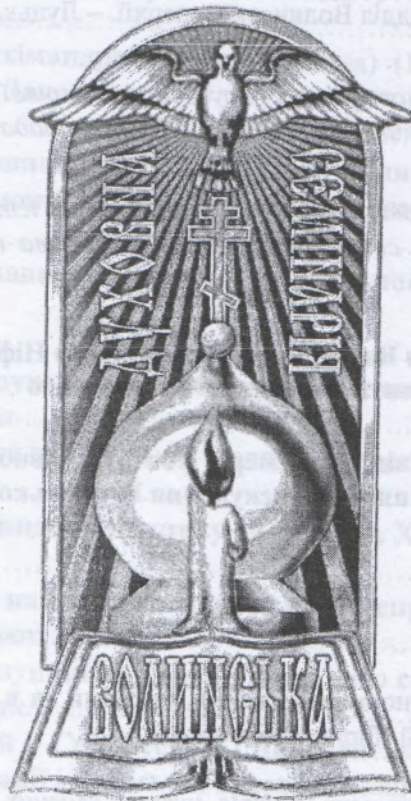

**УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА
ВОЛИНЬСЬКА ЄПАРХІЯ
ВОЛИНЬСЬКА ДУХОВНА СЕМІНАРІЯ**

**ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ ПРАВОСЛАВ'Я
НА ВОЛИНІ**

**Матеріали VI науково-практичної конференції
12 листопада 2015 року**

Луцьк – 2015

Зміст
СЕКЦІЯ №1

ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА ВОЛИНІ

Rafnucy Sieheń, ihumen Supraski, władyka Włodzimiersko-Brzeski i Lucko-Ostrogski <i>Антон Міронович</i>	6
Повернення із забуття: Олександр Єловицький у суспільно-релігійному житті Православної Церкви на Волині першої половини XVII ст. <i>Михайло Довбищенко</i>	25
Випускник ВДС архімандрит Сергій (Цьока) (1927-2004 рр.) – дослідник історії Православної Церкви на Закарпатті <i>Юрій Данилець</i>	28
Адміністрація церковнопарафіяльних шкіл Волинської єпархії XIX – поч. XX ст. у світлі документів Російського державного історичного архіву в м. Санкт-Петербурзі <i>Володимир Перерва</i>	33
Проблеми Православної Церкви в діяльності Волинського Українського об'єднання <i>Микола Кучерена</i>	40
Релігійне питання у духовному житті чехів Волинської губернії <i>Валентина Надольська</i>	49
Позиція православних священників щодо Голокосту на Волині <i>Оксана Суцук</i>	52
До історії релігійних видань Волині у 20–30-х рр. XX ст. <i>Лариса Понедельник</i>	55
Православна Церква на Волині в умовах політрепресій 1939–1941р.р. <i>прот. Олександр Кратюк</i>	58
Спроби ревіндикації луцького Свято-Троїцького собору у 1920-их рр. <i>прот. Олександр Федчук</i>	64
Єпископ Канівський Сильвестр (Малеванський) – видатний випускник Волинської духовної семінарії і Київської духовної академії <i>Павло Чамахуд</i>	69
Monastery w życiu kulturalnym i oświatowy Wołynia w XVI w. <i>Мартин Міронович</i>	74
Отець Михайло Іванський. Життя присвячене Богу <i>Богдан Янович</i>	78
Відображення в історичних документах діяльності храмів у селах Верхи, Обзир та Поліці в уніатський період їх існування <i>Іван Смітюх</i>	82
Стан місіонерства у Волинській єпархії у 20-х роках XX ст. <i>Іван Дубина</i>	85
Білостоцький Свято-Духівський монастир – важливий центр Православ'я на Волині у XVII столітті <i>Богдан Семенюк</i>	88
Адам Кисіль як захисник православної віри та фундатор православних монастирів <i>Петро Чолак</i>	90
Товариство прихильників православної освіти та охорони традицій православної віри імені митрополита Петра Могили: заснування та перші кроки діяльності <i>Володимир Гаврильчик</i>	93
Викладацька діяльність у Луцьку Гермогена Івановича Шиманського (1959–1961 р.р.) <i>дияк. Віктор Мартинюк</i>	98
Недільна школа про Свято-Покровському храмі міста Луцька: історія створення та сучасна діяльність <i>Михайло Антонюк</i>	100

Науково-просвітницька діяльність протоієрея Петра Влодека <i>Андрій Савельєв</i>	104
СЕКЦІЯ №2	
ПРАВОСЛАВ'Я НА ВОЛИНІ У ПАМ'ЯТКАХ САКРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА	
Володимирські матеріали до побутування на престольних вівтариків у релігійній культурі українських земель зламу XVII–XVIII століть <i>Володимир Александрович</i>	108
Православна архітектура Шацького і Ратнівського районів Волинської області <i>Олександр Дем'янюк</i>	112
Пошуки пізньосередньовічного монастиря у с. Яревище на Волині <i>Олексій Златогорський, Сергій Панишко, Михайло Вашета, Тарас Верба, Дмитро Демянчук</i>	117
Фрески з храму Іоанна Богослова у Луцькому замку <i>Віктор Баяук, Оксана Сулятицька, Віктор Чухрай</i>	120
Народне Православ'я: стрітенська свічка у святково-обрядовому житті та побуті українців Волині <i>Алла Дмитренко</i>	130
Приходський будинок Покровської церкви по вулиці Караїмській <i>Вальдемар Пясецький</i>	136
Скульптурні зображення в іконостасах Волині XVII – XVIII ст. <i>Тетяна Єліссєва</i>	137
Донаторські написи на іконах XVII-XVIII ст. з колекції Музею волинської ікони у Луцьку <i>Ангеліна Вигодник</i>	142
Загадки дзвону доби Хмельниччини зі Свято-Миколаївського храму с. Осекрів <i>Геннадій Гулько</i>	147
До питання про датування та місцезнаходження перших християнських храмів у місті Кременці <i>Тетяна Яцечко-Блаженко</i>	150
Священно-церковнослужителі церкви села Радомишль у XIX – на початку XX століття <i>прот. Володимир Смоляр</i>	152
Духовна спадщина Волині в православній культурі <i>Олександр Савчук</i>	155
Рукописна церковна книга історичної Волині в дослідженнях XIX – першої половини XX ст. <i>Андрій Климчук</i>	158
520-літній ювілей Братської Богородиці <i>Богдан Янович, Олена Черенюк</i>	161
Відомі та забуті на Волині чудотворні ікони Божої Матері. Короткий історичний нарис <i>свщ. Олег Точинський</i>	164
СЕКЦІЯ №3	
ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ВОЛИНІЗНАВСТВА ТА ЦЕРКОВНОЇ ІСТОРИЇ	
Problem uniatyzmu w dialogu teologicznym Kościoła prawosławnego z rzymskokatolickim <i>архім. Андрій (Борковскі)</i>	167
Православний академік: В.П. Філатов у світлі невідомих документів радянських спецслужб (до 140-ї річниці з дня народження вченого) <i>Дмитро Веденєєв</i>	170
Релігійне питання в унійних документах по творенню Речі Посполитої (XIV – XVI ст.) <i>Іван Яρμοшик</i>	175

Волинь у Другій світовій війні	
<i>Геннадій Бондаренко</i>	180
Соціальний статус православного парафіяльного духовенства в Російській імперії першої половини XIX ст.	
<i>Оксана Карліна</i>	183
Формування міжконфесійної толерантності молоді в умовах полікультурного освітнього простору	
<i>Ірина Томашевська</i>	188
Важка дорога українського селянства до храму в час хрущовського «бездоріжжя»	
<i>Микола Півицький</i>	193
Католицькі, унійні та протестантські навчальні заклади на Волині в XVI-XVII ст.	
<i>Анатолій Ткачук</i>	199
Польська поліція на теренах Кореччини в першій половині 20-х років XX століття	
<i>Олег Разиграєв</i>	203
Православна танкова колона ім. Дмитра Донського	
<i>Ігор Пасюк</i>	207
Архірейська кафедра у Великому Новгороді в XI – першій половині XII ст.	
<i>Ілля Тимчук</i>	211
Поява і динаміка розвитку новітніх релігійних течій на Волині	
<i>Роман Новак</i>	215
Юридика отців домініканів у Луцьку (перша половина XVII ст.)	
<i>Оксана Штанько</i>	220

14. Митрохин Л.Н. Религія и політика / Л.Н. Митрохин. – М.: Знання РСФСР, 1991. – 80 с.
15. Панченко П.П. Релігійні конфесії в Україні (40-і–90-ті рр.). Історичні зошити / П.П.Панченко. – К., 1993.
16. Послання Архієпископа Макарія віруючим Закарпаття // Православний вісник. Київ, 1948. № 6.
17. Хруцький Сергій. Собор повороту до віри батьків / Сергій Хруцький. // Єпархіальний вісник. Лютий-березень 1946 р., № 2-3. С. 3-15.
18. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО). ф. 4648, оп. 1, спр. 30, арк. 5.
19. ЦДАВО. Ф. 4648, оп. 1, спр. 30, арк. 13.
20. ЦДАВО, ф. 4648, оп. 1, спр. 33, арк. 17.
21. ЦДАВО. Ф. 4648, оп. 1, спр. 323, арк. 23.
22. ЦДАВО, ф. 4648, оп. 1, спр. 348, арк. 95.
23. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО). Ф. 1, оп. 31, спр. 1235, арк. 8.
24. ЦДАГО. Ф. 1, оп. 31, спр. 666, арк. 91.

*ТКАЧУК Анатолій –
кандидат історичних наук, доцент СНУ ім. Лесі Українки*

Католицькі, унійні та протестантські навчальні заклади на Волині в XVI-XVII ст.

Особливість розвитку шкільництва на Волині в XVI-XVII ст. визначалася в першу чергу відсутністю в українців власної державності. Складна релігійна ситуація та криза православ'я на межі століть сприяли формування поліконфесійної структури освітніх закладів в нашому краї. Попри те, що на Волині в даний період були створені авторитетні православні навчальні заклади, зокрема Острозька слов'но-греко-латинська школа (академія) (1578) та Луцька братська школа (близько 1617 р.) українській православній еліті було важко витримувати протистояння з католиками, греко-католиками і часто навіть з протестантами як в релігійно-культурній полеміці так і в справі розбудови освітньої системи.

Після переходу українських земель до складу Польщі за Люблінською унією 1569 р. і особливо після Берестейської унії 1596 р. представники різних релігійних напрямів та течій, що заповнили Волинь, почали організовувати розгалужену мережу своїх навчальних закладів, які користувалися авторитетом в середовищі волинської шляхти.

На рубежі XVI-XVII ст. навчальні заклади на Волині були представлені здебільшого католицькими, часто єзуїтськими школами – колегіумами. У них навчалися діти польської та української шляхти, а також заможних селян. Єзуїти – члени найчисельнішого католицького ордену «Товариство Ісуса» створеного в 1534 р. Ігнатієм Лойолою з'явилися на Волині на початку XVII ст. для боротьби з ідеями Реформації та для зміцнення позицій папської влади і католицизму. Єзуїти стали організовувати колегіуми, розраховані на молодь не лише католицького, але й православного віросповідання. Такі колегіуми були засновані в Кременці, Острозі, Луцьку, Клевані, Висоцьку. У Луцьку єзуїти розгорнули діяльність з 1604 р. і вже через чотири роки відкрили в місті свій навчальний заклад. На відміну від інших єзуїтських колегіумів тут викладалася старослов'янська мова. Це було зроблено для того, щоб залучити до навчання дітей з православних сімей. Будівництво приміщень і утримання учнів та вчителів здійснювалося за рахунок пожертв та інших прибутків. В 1609 р. луцькі єзуїти отримали дозвіл польського короля Сигізмунда III на купівлю ділянок для будівництва нового колегіуму та костелу. Не виключено, що проект будівництва був розроблений архітектором М. Гінтцом за участю італійського архітектора Я. Бріано [8, 95-100]. Костел будувався вздовж стін Окольного замку і був завершений Мацеєм Маєм у 1610 р. Споруда мала три поверхи і до наших днів зберегла свою величність [12, 137-138]. Загалом луцька

школа давала добру освіту і в перспективі мала шанси перетворитися у вищий навчальний заклад.

Єзуїтські школи на Волині діяли як замкнуті, часто закриті заклади-інтернати. В них навчалися діти, які були відірвані від батьків, сім'ї, оскільки поступали сюди на кілька років під повний вплив наставників-єзуїтів. Жодного контролю своїх закладів з боку світських осіб, а тим більше з боку міщан – осіб нешляхетського походження – єзуїти не допускали. Однак луцький колегіум досить швидко набув популярності. На початках в ньому навчалось 150 учнів, у пізніші часи їх кількість сягала більше 300. Навчання було безкоштовним, а викладання здійснювалося на високому рівні, тому до Луцька приїжджали вчитися зі Львова, Острога та Києва. Курс моральної теології для студентів ввели у 1615 р., філософію – з 1636 р. Викладали також фехтування, танці, мови. При навчальному закладі діяв театр, який мав окрему театральну залу. Викладання філософії припинили у 1638 р. і поновили знову у 1688 р. Математику і фізику викладали у 1692-1695 рр., а згодом відновили у 1753 р.. У 1762 р. навчання доповнили курсом етики та вищим курсом філософії [4].

Навчання в єзуїтських колегіумах мало в основному схоластичний характер однак значна увага приділялася й основним наукам: граматиці, риториці й поетиці. Колегіуми склалися з п'яти класів. В трьох нижчих викладалася граматика, латинь, грецька, польська і церковнослов'янська мови, в двох вищих – риторика, діалектика, частково філософія та історія. Все навчання велося на латині. Навчальні заклади в єзуїтів були побудовані за принципом змагання – конкуренції між учнями: весь клас поділявся на дві групи («римляни» і «карфагенці»). Перевірка знань учнів проводилася у формі своєрідного бою-змагання; кожна погана відповідь кого-небудь з «римлян» викликала велике задоволення з боку «карфагенців» і навпаки. Вихованці єзуїтської школи уміли вести теологічні диспути і виступати з промовами, оскільки риториці та діалектиці відводилося важливе місце. Бажаючи привернути на свою сторону молодь, єзуїти організовували публічні виступи та шкільні вистави. Однак слід зауважити, що більшість єзуїтських шкіл не забезпечували повного циклу отримання грамоти і склалися зазвичай з трьох класів, де вивчалася мова, початки діалектики і риторики. Уся методика в навчальній та виховній роботі була заснована на формуванні в школярів навичок спілкування один з одним. Єзуїтська система виховання формувала в учнів переконаність у тому, що всі засоби придатні для досягнення поставленої мети. Більше половини усіх православних вихованців (Сапіги, Острозькі і ін.) по закінченню колегіумів часто стали палкими католиками або ж уніатами. Наприклад, навіть відомий патріот православної церкви Василь Загоровський не обійшов увагою освітні заклади Товариства Ісуса. У своєму заповіті (1577 р.) він наполіг, щоб його діти, після засвоєння руської грамоти і початків латини, були відправлені «до Вільни до єзуїтів на науку, бо там хвалять дітям добру науку, або де їх милості признають за найвідповідніше» [2].

В 1701 р. єзуїти з'явилися у Кременці де в 1731 р. ними було закладено великий кам'яний костел в ім'я Всесвітнього Духу Ігнатія Лойоли та Станіслава Костки. При ньому одночасно були побудовані будинки єзуїтського колегіуму, в приміщеннях якого уже в першій половині XIX ст. було відкрито Вищу Волинську гімназію, перейменовану пізніше у Кременецький лицей.

Слід зауважити, що в українському суспільстві слово «єзуїтський» часто асоціюється зі зрадою, підступністю, нехтуванням нормами моралі для досягнення певної мети. Не дивно, що при згадці про членів цього ордену у багатьох українців постає образ хитрого священника, який намагається зтягти чергову жертву в обійми католицизму, а згодом – використати її для зміцнення позицій римської церкви. Загалом же єзуїтське шкільництво в другій половині XVI – на початку XVII ст. цілком відповідало культурним потребам української шляхти. Добре знання латини, набуття риторичних вмінь, знайомство з письмовою спадщиною античності – усе це було необхідним для місцевої соціальної еліти, яка прагнула інтегруватися до річпосполитського шляхетського народу. Лише в кінці XVI – першій половині XVII ст. через місцеві єзуїтські школи, за підрахунками відомого українського історика Наталі Яковенко, пройшло близько 2,5 – 3 тис. юнаків [2].

У XVII ст. з єзуїтськими успішно конкурували піарські школи, які утримувалися католицьким орденом Піарів. Ченці цього ордену з'явилися в Польщі у 1641 р. і розгорнули активну діяльність, зокрема у Холмі. Невдовзі вони стали відкривати шестикласні школи й на Волині. В них переважно навчалися діти української шляхти, котрі в майбутньому ставали активними поборниками католицизму. Система навчання була поставлена за принципом, характерним для всіх католицьких шкіл. Такі школи існували в Любешові і Дубровиці.

На початку XVII ст. свої навчальні заклади починає створювати унійна церква. Організацією шкіл переважно займався чернечий василіанський орден. Такі школи були відкриті при Дерманському, Зимненському та інших монастирях, у Рівному, Острозі, Володимирі [14, 143]. Місто Володимир перетворилося в своєрідний центр поширення і утвердження ідей греко-католицької церкви. Саме тут було засновано резиденцію одного з ініціаторів церковної унії – єпископа Іпатія Потія, звідсіля походив також і один з найрадикальніших проповідників унії єпископ Української греко-католицької церкви Йосафат Кунцевич. Але більша частина жителів міста виступала проти унії.

Документів про освітні заклади Володимира до нас дійшло небагато. Найстаріший серед них, датований 1577 р., містить згадку про школу при соборі [3, 27]. При ній було двоє постійних вчителів, з котрих один викладав грецьку, а другий – слов'янську мову. У 1595 р. польський король надав привілей, яким було призначено прибутки з маєтків Спаського монастиря на її утримання, а пізніше, як вічний капітал записано 2 500 злотих польських [7, 19]. На початку XVII ст. школа перейшла під єпископство Іпатія Потія і отримала субвенції. Наступник Іпатія Потія єпископ Іоахим Моравницький зреформував школу в 1670 р. на шестикласний колегіум. Це був з найбільших середніх навчальних закладів в Україні. У різні роки він нараховував 300-400 учнів. Переважну більшість вихованців становили сини шляхти й унійного духовенства [10, 75]. Попри релігійну спрямованість навчального процесу деякі з вчителів прагнули надати навчання світського характеру. Тут було написано латинською мовою курс філософії і природничих наук, що містить докладний виклад вчення Коперника. Привертають увагу схеми руху планет, малюнки фізичних приладів, зображення органів людського тіла. Про високий рівень викладання у колегіумі свідчать рукописний курс з поетики, та й сам перелік дисциплін. Учням викладалася алгебра, ряд мов – серед них старослов'янська, англійська, італійська; вивчалися основи сільського господарства. Наприкінці XVII ст. при колегіумі діяла аптека. Навчався в цьому закладі, а згодом викладав риторику і поетику Теофан Прокопович – видатний філософ, просвітитель і письменник [6, 270]. Окремі викладачі публікували тези наукових диспутів, які видавалися в друкарні Почаївського монастиря. З Володимира розпочав свій шлях у науку відомий вчений в галузі фізики і математики, професор Віленського університету Степан Стубілевич. Ректором колегіуму був деякий час єпископ Абданк Скарбек Важинський. У 1803 р. колегіум перейшов під управління Волинського навчального округу і як усі школи підпорядковувався його начальнику Тадею Чацькому, але на цей час навчальний заклад почав занепадати.

Крім католицьких та унійних навчальних закладів на Волині у другій половині XVI ст. почали з'являтися і протестантські школи. Поява протестантів була наслідком широкого реформаційного руху. Протестанти надавали великого значення організації шкіл, які створювали при дворах магнатів і шляхтичів, що підтримували реформацію. Рівень викладання вчителів був дуже високий. Навіть покровитель православних у Речі Посполитій Костянтин Острозький як взірцеву розглядав культурну, зокрема педагогічну діяльність протестантів-антитринітаріїв. Останні мали на Волині ряд шкіл, найбільші із яких були в Гощі та Киселині [1, 73]. Вчителі-протестанти склали серйозну конкуренцію для католиків і православних і змушували їх серйозно задумуватися над питанням вдосконалення навчального процесу в своїх закладах. В протестантських школах значне місце надавалося вивченню катехізису, єврейської, грецької, латинської, а також церковнослов'янської мов, риторики, діалектики і математики. Ці школи мали широку програму, що включала курс «семи вільних наук». Характерною їх рисою була віротерпимість. В цих навчальних закладах

могли навчатися представники різних віросповідань, при чому прийняття протестантизму не було обов'язковим. В основному це були початкові, а часом і середні школи.

Наприкінці XVI – першій половині XVII ст. на території Волині значного поширення набуло социніанство – радикально-реформаційна течія раціоналістичного спрямування. Социніани заснували свої громади у ряді містечок та сіл. Як правило при кожній з них відкривалась школа. Такі школи діяли в Гощі, Черняхові, Ляховицях, Острозі, Рафалівці [14, 143]. Социніанська педагогіка перебувала на рівні найкращих досягнень тогочасної європейської педагогічної думки. Вчителі-социніани в своїй роботі намагалися використовувати останні наукові відкриття. Про рівень їхньої педагогічної майстерності дають повне уявлення підручники «Математичні настанови» (1630) І. Стегмана-Старшого та «Основи етики» (1635) Іона Крелля. З социніанами співпрацював чеський мислитель, педагог, письменник Я. А. Коменський, який прагнув спільними зусиллями організувати міжнародний педагогічний колегіум, котрий би протистояв єзуїтським школам. Одним з перших вищих навчальних закладів социніан на Волині була школа в містечку Киселин Володимирського повіту (нині с. Киселин Локачинського району). Її було засновано у 1614 р. аріанином Остафієм Кисилем (Гізелем), родині якого належало це містечко. Він став і першим ректором школи. Це була освічена людина, яка володіла кількома мовами, мала літературний хист. У 1631-1632 рр. написав і видав у друкарні Себастьяна Стернацького свій твір «Антопология» – полемічну відповідь на «Апологию» Мелетія Смотрицького, який перейшов до греко-католиків і критикував православних за їхні зв'язки з реформаторами. На посаді ректора Остафій Кисіль був до 1634 р. Його наступниками на ректорстві стали відомі на той час особи – Людвік Галайзен, Петро Стегманн, Теодор Сигмонд. Після смерті Кисіля містечко і школа перейшли до Юрія Чаплицького, якого польський уряд переслідував за надання на своїх землях притулку аріанам. На базі Киселинської школи згодом сформувався вищий навчальний заклад. Це сталося у 1638 р., коли припинив своє існування культурно-освітній центр социніан – Раківська академія. Після закриття цього закладу частина викладачів переїхала до Киселина. Зусиллями Матвія Твердохліба, Якуб Гриневича-Гіжановського (Яна Трембіцького) та Луки Рупневського тут був створений вищий навчальний заклад з філіалом в Береську (нині Рожищенський район) [13, 301]. Правда, він не міг претендувати на офіційне звання академії чи університету оскільки звання надавалося лише королівським урядом, який вороже ставився до сретиків-социніан. У справі, що була порушена польським урядом проти шляхтичів Чапличів Шпановських, у володіннях яких був Киселин, вказувалося, що вони «начали якуюсь академію в Киселине без позволення Речі Посполитої, приватно на зарядження людей молодых фундовать... а Ракова блюзнерцов под протекцию свою взявши...» [10, 309]. Киселинська школа не поступалася офіційно визнаним навчальним закладам України. Навіть противники социніан називали її академією. Викладачі школи були ознайомлені з найновішими досягненнями тогочасної педагогічної науки. Вони одержували таку саму, а то й більшу платню, а ніж социніанські проповідники. Школа мала демократичний характер, тут навчалися молоді люди різного стану. Зрозуміло, що з багатьох причин социніани на Волині зазнавали переслідування з боку католиків і тому за рішенням Люблінського трибуналу 1644 р. Киселинську школу було закрито. Однак незважаючи на заборону вона проіснувала фактично до кінця 50-х років XVII ст., тобто до вигнання социніан з Речі Посполитої. При цьому погромі слава Киселина згасла, приміщення школи переробили на костел і келії для монахів кармелітів. Учителі аріанства (Людвіг Гільсен, Петро Стегманн, Федір Симонг, Андрій Вишований, професори Криштоф, Ян і Петро Статаріуси), які проживали у містечку були вигнані з нього [14, 150].

Таким чином, поява католицьких, унійних та протестантських шкіл на Волині у XVI-XVII ст. відбилася на загальній організації шкільної освіти, яка мала поліконфесійний характер. Наявність навчальних закладів, що належали різним конфесіям стимулювала між педагогами різних шкіл конкурентну боротьбу. Вчителі, щоб не лишитися без роботи, змушені були використовувати нові досягнення науки, удосконалювати навчальний процес і саму систему шкільної освіти.

Джерела та література:

1. Батюшков П. Н. Волинь. Историческія судьбы Юго-Западнаго края / П. Н. Батюшков. – СПб: типографія Товарищества «Общественная польза», 1888. – 431 с.
2. «Великі українці» і орден Єзуїтів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/History/7917>
3. Ісаєвич Я. Д., Мартинюк А. І. Володимир-Волинський. Історико-краєзнавчий нарис / Я. Д. Ісаєвич, А. І. Мартинюк. – Львів: Наукова думка, 1983. – 73 с.
4. Кафедральний костел Святих Апостолів Петра і Павла (Луцьк) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Кралюк П. М. Киселинська академія / Волинський календар / П. М. Кралюк. – Луцьк, 1992. – 83 с.
6. Крип'якевич І. П. Історія України / І. П. Крип'якевич. – Львів: Світ, 1992. – 430 с.
7. Левкович І. Нарис історії Волинської землі / І Левкович. – Вінніпег, 1953. – 110 с.
8. Луцьк. Історико-архітектурний нарис / Б. Колосок, Р. Метельницький. – Київ: Будівельник, 1990. – 122 с.
9. Пастернак Є. Нарис історії Холмщини і Підляшшя / Є Пастернак. – Вінніпег-Торонто, 1989. – 275 с.
10. Теодорович Н. И. Город Владимир Волинской губернии в связи с историей Волинской епархии. Исторический очерк / Н. И. Теодорович. – Почаев: Типографія Почаевской Успенской Лавры, 1893. – 269 с.
11. Теодорович Н. И. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волинской епархии / Н. И. Теодорович. – С.-Петербург: Типографія Н. А. Лебедева, 1889. – 334 с.
12. Троневиц П. Луцький замок в історії України / П. Троневиц. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2007. – 200 с.
13. Труды общества исследователей Волини. – Житомир, 1902. – Т. 1. – 332 с.
14. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. Краєзнавчий словник від найдавніших часів 1914 року / О. Цинкаловський. – Вінніпег: Накладом товариства «Волинь», 1984. – Т.1. – 697 с.

РАЗИГРАЄВ Олег –

кандидат історичних наук, доцент СНУ ім. Лесі Українки

Польська поліція на теренах Кореччини в першій половині 20-х років ХХ століття

Кореччина в міжвоєнний період входила до складу Рівненського повіту Волинського воєводства, яке постало на підставі закону від 4 лютого 1921 року [1]. Згідно адміністративно-територіального поділу, край становив дві гміни – „міську” і „сільську”. Центром міської гміни було містечко Корець, а сільської – передмістя Новий Корець (розташоване на захід від міста) [2, s. 4].

Станом на 1921 рік, за різними даними, в містечку Корець проживало від 5 до 6 тисяч осіб. Натомість, „сільська” гміна налічувала понад 16 тисяч мешканців [2, s. 4; 3, s. 5]. Уклад життя Кореччини в міжвоєнний період великою мірою визначався її прикордонним статусом. Відповідно до розпорядження Ради оборони Польщі від 20 липня 1920 року та розпорядження волинського воєводи від 3 липня 1921 року містечко Корець належало до прикордонної зони [4, арк. 36]. Якщо від повітового центру – м. Рівного – Корець віддаляло 65 км, то від кордону із радянською Україною – лише 2 км. Через досліджувані терени проходило шосе Корець-Рівне, яке залишилось у спадок від Російської імперії й, фактично, сполучало Волинське воєводство з СРСР. Подорож рейсовим автобусом з Корця до Рівного тривала 2,5 години і коштувала 8 злотих (станом на 1927 рік). У першій половині 1920-х років Корець, з огляду на прикордонне розташування, становив важливий торговий центр регіону [5, s. 94, 233, 245, 249].

Становлення польської адміністрації в регіоні розпочалося у серпні-вересні 1919 року. В цей час Кореччина увійшла до складу Волинського округу Цивільного управління східних